

Florida 1999

Voldemar Harvig

Järgnev on üldiselt informatsiooni seisukohalt vananenud ja uuemat infot on loomulikult internetis tõkestamatult. Põhiliseks ongi nende emotsioonide kirjeldamine, mis tekkisid ligi kümme aastat tagasi tollal teistsugusest Eestist ja nüüdseks muutunud Floridasse sattumisel. Sõidu põhjuseks oli asjaolu, et minu kõige noorem laps lõpetas parajasti seal keskkooli ja ma läksin lõpuaktusele.

Foto 1: Stardikompleks 39 linnulenult (allikas: NASA).

Vaatamata sellele, et ma teatud mõttes võin ennast elukutseliseks astronoomiks pidada, on minul siiani säilinud amatööridele iseloomulik huvi astronoomiaga seotu suhtes. Mulle tundus (kaardi järgi), et JFK Kosmosekeskus (KSC) on lähedal ja kuna ma pea-aegu kogu oma teadliku olin vaimustusega jälginud seal toimuvat, tekkis kiusatus seda näha. Kohe esimesel võimalusel viisin ma külalislahked võõrustajad niikaugele, et mind viidi KSC-sse. Enne, kui kogetut kirjeldada on kohane rõhutada, et on igati otstarbekas kohale jõuda umbes avamise ajaks, sest vastasel korral ei jõua pooltelegi „asjadele“ pilku peale heita, kui ei ole eesmärgiks muidugi lihtsalt ära käia. Tuleb ka arvestada, et ka suhteliselt lähedale suundudes ja kiirteedel lubatud suurele kiirusele kulub aega rohkem, kui mõistlikult arvestades. Veel tuleb pidada silmas, et näiteks suvel võib olla temperatuur varjus tunduvalt üle 40 kraadi ja õhuniiskus ligi 100%. Kuigi hoonetes on loomulikult konditsioneerid, tuleb paratamatult aegajalt viibida ka õues.

Esimene üldmulje, mis kujunes kiiresti, oli see, et väide, nagu Ameerikas oleks kõik suur, ei vastanud tõele. Õigem oleks olnud väita, et seal oli kõike kohutavalt palju ja igasugust. Sellist muljet ei oleks ehk tekkinud, kui ma ei oleks oma sealoleku 28 ööpäeva üldiselt veetnud Lake Worth'is, mida kohalikud soomlased nimetasid soome külaks.

Foto 2: John F. Kennedy Space Center ja Cape Canaveral Air Force Station.(allikas: NASA)

Tõesti oligi seal soomlaste osakaal väga suur (tunde järgi hinnates). Näiteks teadsid kohalikud nimetada soomlaste arvuks suurema kui kogu linna elanikkond, see aga võis ka õige olla,

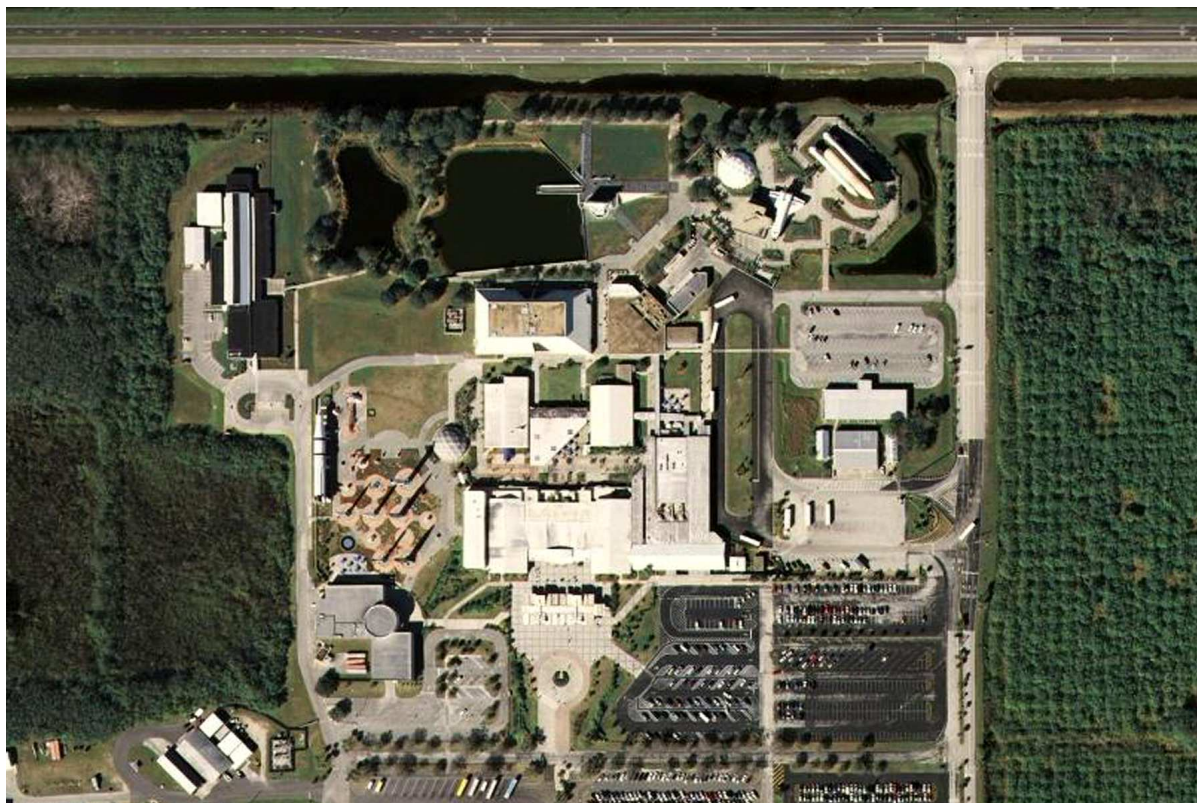

Foto 3: KSC Külaliskeskus linnulennult vaadatuna. (allikas: NASA)

Foto 4: Kohe külaliskeskusele lähenemisel tekkis minul, kui nõukogudeaegse noorusega inimesel, kes oli korduvalt käinud Üleliidulisel Rahvamajanduse Saavutuste Näitusel, seos nooruses Moskvast nähtuga, kuid see oli siiski ekslik.

Foto 5: KSC külaliskeskuse näituseväljakul on kõikvõimalike eksponaate.

Foto 6: Autor jalgu puhkamas.

Foto 7: Kosmosesüstiku tahkekütuse kiirendi „lābilõige“.

Foto 8: Kosmosesüstik.

Foto 9: Kosmosesüstiku kabiin (nagu pildilt võib aimata, oli soe).

kui arvestati kogu ringkonda. Kuna Lake Worth oli tüüpiline Ameerika ühekorruselise väikelinna näide, siis ka elustiil oli vastav. Näites kesklinna peatänaval (kus olid majad kahekorruselised) oli täiesti tavaline, et võõrad inimesed tänaval võisid tere öelda, mis

Foto 10: Kosmosesüstikust väljumisel (pildil paremal) on mälestusplaat hukkunud kosmoseränduritele. Tollal oli ettenägelikult jäetud palju ruumi nimede lisamiseks.

Foto 11: Kohe kosmosesüstikust väljumisel oli bassein, kus ujusid (pildil eriti näha ei ole) krokodille meenutavad elukad koos hiiglaslike kilpkonnadega.

meenutas mulle noorust, kui näiteks suvel Saaremaal külas olles võis ka seda juhtuda. Kuna teistel inimestel külas olles, kes pidid oma igapäevaste asjadega tegelema, oli mul erakordselt palju vaba aega, siis ma tegelesin ka (igal võimalusel kõikjale kaasa sõites) vaatlustega. Minu jaoks kujunes väga palju üllatavaid tähelepanekuid:

- Hoolimata sellest, et ma iga päev mitu tundi sõitsin kusagile kaasa, ei õnnestunud mul otseselt näha ühtegi avariid, kuigi kergelt mõlkis autosid oli liikluses palju.
- Ma ei näinud kordagi kedagi rääkimas mobiiltelefoniga, kuigi Eestis oli juba siis mobiiltelefonidega vestlemine massiline.
- Ma ei näinud tänavapildis ühtegi märgatavalt joobes inimest.
- Mind kui suitsetajat üllatas näiliselt täielik suitsetajate puudumine.
- Mitmed iseärasused, mida ma olin filmides näinud ja pidasin kunstiliseks liialduseks, osutusid reaalseks, nagu varahommikune ajalehepakkide ukse taha viskamine ja et prügikoristus autode küljes rippusid inimesed, et mitte aega raisata kabiini ronimisega.
- Tollal veel ei domineerinud Eesti ühiskonnas homoseksuaalid ja minule tuli pikalt seletada, miks Miami mõnedes välikohvikutes on ainult silmatorkavalt ilusad mehed.
- Korterite välisukse oli tavaline (nagu siin stagnatsiooni ajal) kui juba ammu ei pidanud Eestis ka rauduksed. Minu imestuse peale seletati, et inimestel on kodus väga palju relvi ja kuna igaühel on õigus sissetungija maha lasta, siis naljalt korteritesse ei tungita.

Üheks ürituseks, kuhu mind kaasa kutsuti, oli vabaõhukontsert, milliseid kohalik omavalitsus igal nädalal tasuta korraldas. Kohe jäi mulle suurepärane mulje, kuna esitatud repertuaar oli minu varajasest lapsepõlvest ja minu arvates oli ka orkestri tase erakordselt kõrge. Kontserdi lõppedes aga selgus, et orkester on kohaliku politseijaoskonna ise-tegevuslik kollektiiv. Pildil on ka näha, et ma olen (peale Kairi) arvatavasti kõige noorem pealtvaataja. Hiljem tänavapilti jälgides, tekkis minus veendumus, et ka seal on põlvkondade erinevus, kuid erinevalt siinsest on vanurid euroameeriklased, keskealsed afroameeriklased ja noored latiinoameeriklased.

Pinnavormilt on Florida erakordselt tasane. Eestit võib sellega võrreldes hinnata lausa kõrgmäestikuks. Seda ma tajusin eriti siis, kui juba mitu päeva oli kusagil (minu arvates) lähedal soo põlenud nii, et „briekti hais“ ei lasknud magada ja ma mangusin välja selle vaatama mineku. Kui me olime sõitnud umbes paar tundi mööda „absoluutselt“ sirget teed, mida ümbritses „absoluutselt“ ühesugune põld ja me ei olnud kohanud teel ühtegi autot, tekkis midagi hirmu taolist.

Foto 12: Vabaõhukontserdi pealtvaatajad.

Foto 13: Teadusmuuseumis.

Teadusmuuseumid olid ka seal väga levinud. Muuseum, mida me külastasime, oli selline nagu tavaliselt. Ma olen neid ikka püüdnud külastada, kuid ega seal enamasti palju väga erilist ole. Sedapuhku oli vast rohkem pööratud tähelepanu tornaadodele. Käesoleval ajal püütakse midagi sarnast ka Eestis luua (näiteks Energiakeskus ja AHHA). Üldiselt on aga soomlaste Heureka koos oma Verne-teatriga väga kõrgetasemeline sarnaste hulgas.

Kairi lõpuaktusi oli mitu ja neist kahele jõudsin ma ka kohale. Esiteks oli mõlema aktuse puhul pidulik lippude sisse toomine. Selle käigus, õpilased, kes olid (arvatavasti valitud) igat värvi, varustatud minu arvates pumppüsside ja tõenäoselt eriliste saabas-tega, mis andsid tugeva akustilise efekti ning trampisid erakordse aeglusega kohale (vist presiidiumi) lähedale.

Kooli kirjeldamisel pean ma tuginema Kairilt kuuldule, kuna keskkool oli mitmes hoon-nes kinnises pargis, kuhu võõrad ligi ei pääsenud. Erandi moodustas vaid üks lõpuaktus, mis toimus mulle angaari meenutavas hoones. Kuna ma olin harjunud käima Tallinna 21. keskkoolis laste üritustel ja koosolekutel, siis mulje oli tagasihoidlik. Koolis oli umbes 3000 õpilast. Õpilaste jaotamine klassidesse oli ainete järgi, mida juhtuti valima. Kuidas arvestati aga ajaliselt, seda ei õnnestunud minul teada saada. Nominaalajaga lõpetasid umbes pooled, ehk 500 aastast.

Korra kindlustamiseks olid koolis mitmesugused võtted, millest ma enne ei olnud kuulnud. Tualettruumid olid lukustatud ja kui mõnel õpilasel tekkis tõsine vajadus, andis õpetaja võtme. Keskkoolis käis enamus lastest oma autodega, kuid autod, nagu kogu territoorium, olid valvega alal, millest mitte standardsel ajal auto kättesaamiseks pidi olema õpetaja kirjalik luba.

Õppehooned olid üldiselt väikesed ja territooriumil sõitsid golfiautodes turvatöötajad. Igal õpetajal oli alati käeulatuses häirenupp, mis kindlustas, et sõnakuulmatuse tekkimise korral ilmusid praktiliselt kohe turvatöötajad, kes kõrvaldasid allumatud ja hiljem neid selles klassis ei nähtud. Vastavalt mulle räägitule olevat korra paar poissi otsustanud

Foto 14: Lõpuaktus on lõppenud.

Foto 15: Kiriku sisevaade.

väljaspool kooli territooriumi jõudu proovida ja ka mõned olevat seda jälgima kogunenud. Järgmisel päeval informeeriti kõiki, et kui midagi sarnast peaks veel juhtuma visatakse koolist välja lisaks otsestele osalistele ka pealtvaatajad. Kui mõni juhtus koolist

Foto 16: Kaubanduskeskus, mis äratas minu tähelepanu tänu lippudele.

Foto 17: Aiakaunistuste müügikoht.

puuduma, siis helistas õhtul koju „robot“, et vanemaid informeerida. Samaaegselt vist range korraga oli suur vabadus valida õppeaineid. Kui ma õigesti mäletan, oli ainult

Foto 18: 60-ndate luksusauto.

Foto 19: Kohalikud soomlased kalavetel.

inglise keel kohustuslik neile, kellel oli muu emakeel.

Üldiselt aga oli ükskõik, kas õppida matemaatikat või toidu valmistamist. See muidugi oli nii ainult nende jaoks, kes ei kavatsenud edasi õppida. Näiteks olevat keemiat õppinud

Foto 20: Palm Beach'i astronoomia seltsi „tähepidu“.

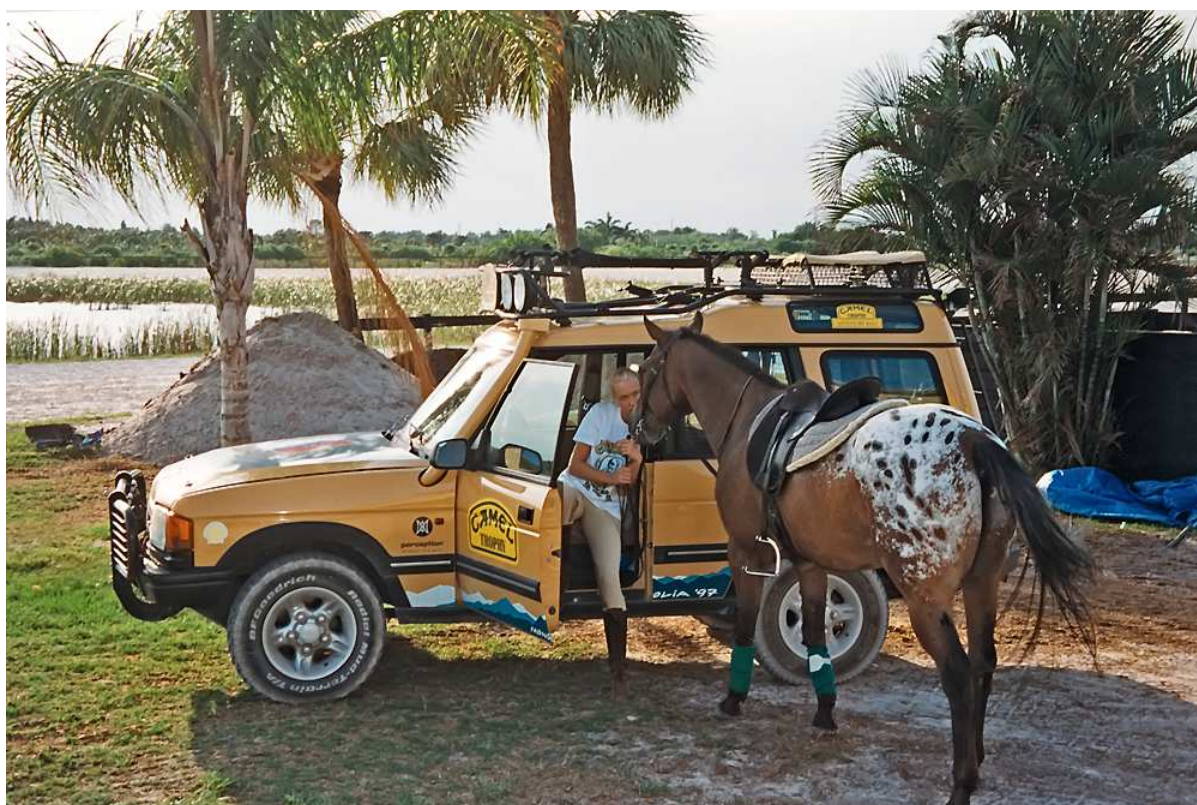

Foto 21: Ratsutamise võimalusi leidus ka seal (Kristi lemmikhobune).

üksikud ja „õigsuse protsent“ hindamisel olevat arvutatud selliselt, et näiteks Kairil võis see olla 140, mida ta mulle seletada ei osanud. Sellise protsendi põhjustas ilmselt see,

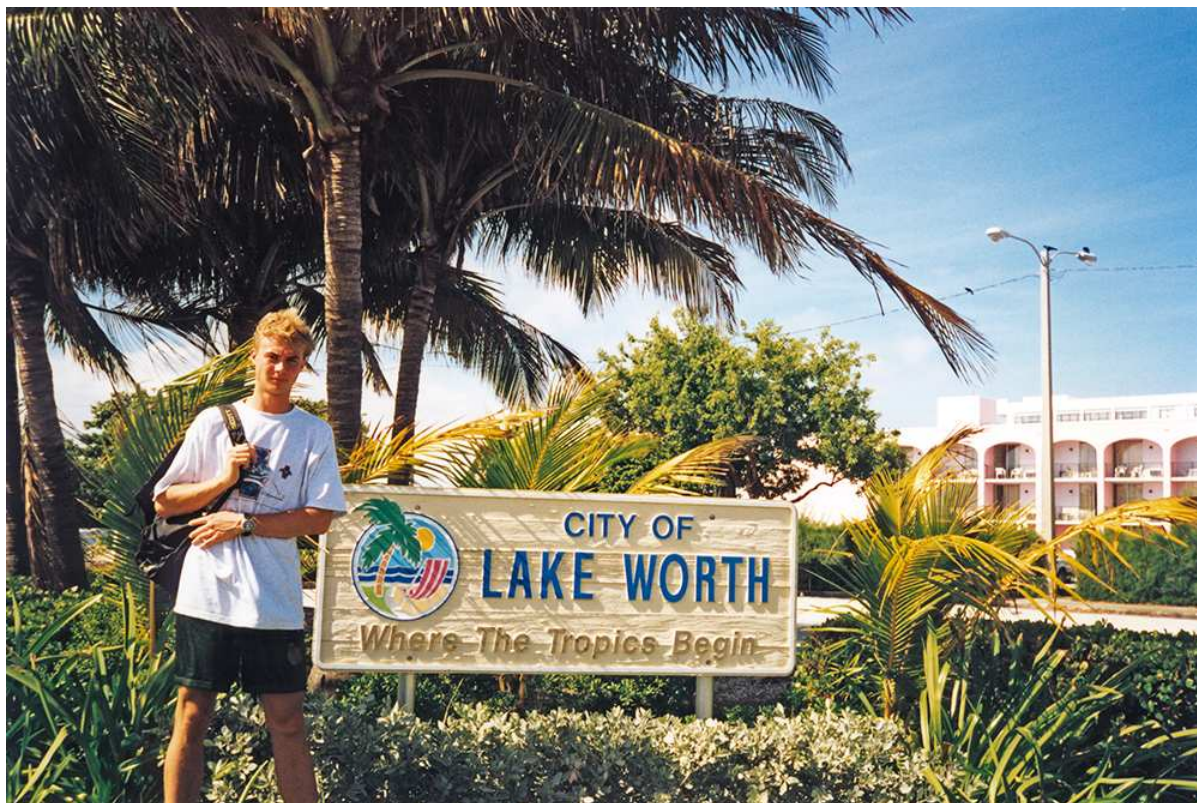

Foto 22: Lake Worth'i tunnuslause – „Seal kus algab troopika“.

Foto 23: Lake Worth'i orav (South Palm Park'is).

et ta oli Eestis keemiat õppinud. Ülikooli minekul aga olukord muutus. Näiteks olevat olnud paremate ülikoolide korral soovijate arv ühele kohale ligi 100 (konkreetselt UCLA

teatud meditsiini erialale 80). Ilmselt on sellega ka seletatav, et keskkoolis õpivad need kes tahavad.

Õpilastele eraldati ka midagi stipendiumi taolist, näiteks neile kes kavatsesid minna õhujõudude õppeasutusse, eraldati (ei saanud aru kust) 500 000 USD.

Kirikuid oli linnas palju. Just kirikus torkas kaudselt silma ka elanikkonna vanuseline struktuur. Selle koha lähedal, kus ma elasin, oli kaks soomlaste kirikut. Pühapäeva hommikuti toimusid jumalateenistused luteri–usu kirikus ja need olid inglisekeelsed. Nagu selgus, olevat selle kiriku kogudus olnud vanemapoolne (põhiliselt pensionärid), kellel oli kombeks suvel palavuse eest põhja poole kolida. Seetõttu olevatki külastatavus olnud tagasihoidlik. Kui mind kohalikule pastorile tutvustati, jutustas ta, et olevat 30 aastat tegelenud aatomifüüsikaga ja alles peale pensionile minekut õppinud vaimulikuks.

Teine kirik oli nelipühilaste koguduse oma ja seal olid palvused pühapäeva pealelõunasel ajal. See kogudus oli tunduvalt noorem ja ilmselt ei sõitnud suveks kuuma eest varjule.

Üldiselt olid poed nagu praegu siin. Põhiline erinevus oli, et Eestis olid kaubad juba siis umbes kaks korda kallimad. Bensiin oli siis Eestis neli korda kallim. Suure otsimise peale leidsin, et seal olid bensiinijaamas sigaretid natuke kallimad, kui tollal siin ajaleheputkas.

Alati on hea tahtmise juures võimalik leida ka midagi, mis üldisest taustast erineb. Nii ka minul õnnestus avastada ebastandardne kaubanduskeskus, mis jäi teisele poole raudteed, mis traditsiooniliselt oli afroameeriklaste piirkond. Ameerikas juba ammu teatavasti mingisuguseid rassismi ilminguid (ametlikult) ei ole.

Kui ma oma ebaterve uudishimu mõjul läksin hoone sisemusega tutvuma, vaadati mind nagu poolteist humanoidi. Üldiselt peegeldus inimeste nägudes hämmastus, mida harva kohtab.

Paaril korral sattusin ka tööstuskaupade turule, mis meenutas „Kadaka Turgu“ selle algusaegadel. Ilmekas oli ka „garaaži–müük“. Minu arvates visati sarnane kraam siin ära Hrustšovi–aegse moderniseerimise aegadel.

Aiaskulptuurid, vaasid ja muu selline meenutas siinset viiekümnendatest aastatest, kuigi Stalinite asemel oli midagi inglite taolist Arhitektuur oli väga mitmekesine. Eliit-rajoonides elitaarne ja osades piirkondades selline, et minul tekkis küsimus, kas seal ehitatakse seda, mis välja tuleb (muidugi olin ma ka hullemat näinud, kuid kontrast oli silmatorkav).

Hingekosutav oli ka hulgaliselt majade ees seisvate kuuemeetriste 60-ndate aastate luksusauteode hulk. Neid autosid ei olnud küll eriti palju liikluses, aga siiski. Kuna seal tänavate soolamiseks ei ole mingit põhjust, siis ka autod eriti ei roosteta, kuigi lähemal vaatlemisel võis märgata, et näiteks akende tihendid kaldusid pragunema intensiivse päikese kiirguse tagajärjel.

Juba enne USA-sse minekut tegin ma kindlaks, et Floridas on palju astronoomiaseltse. Küllaltki keerulise otsimise peale õnnestus jõuda kohale „tähepeo“ kogunemisele, mis leidis aset mingis restoranis. Peatselt tegime väliste tunnuste järgi kindlaks otsitava seltskonna. Kui teatasime oma soovist nende üritust jälgida, öeldi meile lihtsalt „järgnege meile“. Umbes paarkümmend autot voorisid looduskaitse alale, mis oli kas soo või raba, kus leidis väljak, millele jõudes võttis igaüks autost välja oma teleskoobi. Tollal oli selliseid teleskoope siin võimalik näha ainult pildi peal, millised on nüüd ka siin kergesti kättesaadavad. Looduskaitsealal lendasid ringi mingid putukad, mis helendasid, nagu oleks jaaniussid lendu läinud. Üldiselt on Floridas päris selgeid öid vähe ja ka seekord oli selgimistega ilm.